

Kadernota 2018-2021

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE	2
1. INLEIDING EN SAMENVATTING	3
1.1 Inleiding	3
1.2 Context	3
1.3 Beeld meerjarenperspectief Beleids- en Financiële begroting 2017-2020	4
1.4 Autonome ontwikkelingen en ontwikkelingen bestaand beleid	4
1.5 Nieuwe beleidsambities.....	4
1.6 Ontwikkeling financieel (meerjaren)perspectief	5
1.7 Perspectief Grondexploitatie	6
1.8 Samenvattend voorstel.....	6
2. PROGRAMMA'S	7
2.1 Programma Leefomgeving	7
2.2 Programma Veiligheid	8
2.3 Programma Economie, toerisme en recreatie.....	9
2.4 Programma Duurzaamheid	10
2.5 Programma Jeugd en onderwijs	10
2.6 Programma Welzijn, sport en cultuur	11
2.7 Programma Werk, inkomen en zorg	11
2.8 Programma Dienstverlening	11
2.9. Programma Bestuur en communicatie.....	12
2.10 Bedrijfsvoering.....	12
3. PERSPECTIEF GRONDEXPLOITATIES	15
3.1 Inleiding	15
3.2 De resultaten en de voortgang.....	15
4. FINANCIEEL (MEER)JAREN PERSPECTIEF	18
4.1 Inleiding	18
4.2 Financieel perspectief beleid- en financiële begroting 2018	18
5. BEGROTINGSRICHTLIJNEN	25
5.1 Toetsingsaspecten Gedeputeerde Staten begroting 2018-2021	25
5.2 Nieuwe programmaindeling door herziening Besluit begroting en verantwoording (BBV)	25
5.3 Begrotingsrichtlijnen 2018-2021.....	25

1. INLEIDING EN SAMENVATTING

1.1 Inleiding

Hierbij bieden wij u de Kadernota 2018-2021 ter vaststelling aan. In deze nota wordt aangegeven, waar de komende jaren de beleidsaccenten worden gelegd binnen de financiële mogelijkheden van onze gemeente. In de Kadernota vindt een bijstelling plaats van het meerjarenperspectief op basis van externe autonome ontwikkelingen en ontwikkelingen in bestaand beleid alsmede nieuwe beleidswensen (hoofdstukken 2. Programma's en 4. Financieel meerjarenperspectief).

De grondexploitaties komen in hoofdstuk 3 aan de orde. Tot slot worden de richtlijnen en kaders aangegeven voor het opstellen van de Beleids- en financiële begroting voor 2018 en de meerjarenraming 2019-2021 (hoofdstuk 5).

Dit hoofdstuk bevat een samenvatting van de kadernota.

Met deze kadernota wordt voldaan aan hetgeen in de door uw raad in 2016 vastgestelde Financiële verordening is geregeld.

1.2 Context

De ambities voor de komende jaren worden in belangrijke mate bepaald door nieuwe coalitieafspraken na de verkiezingen in 2018. In die zin zijn wij terughoudend in het aandragen van wensen voor nieuw beleid voor de komende jaren.

Wij zijn volop bezig met de uitvoering van reeds door uw raad vastgestelde kaders en de afronding van de uitvoering van het Coalitieakkoord 2014-2018. De meeste beleidsvoornemens uit het coalitieakkoord zijn uitgevoerd dan wel in gang gezet. In de vorige kadernota is daarvan de balans opgemaakt.

Na vier stevige heroverwegingsronden was het financiële perspectief in de meerjarenbegroting 2017-2020 gezond te noemen. In het afgelopen jaren hebben wij het beleid op het gebied van het sociale domein en de daarbij benodigde financiële middelen inzichtelijk gemaakt. Daaruit blijkt dat de begroting nog steeds voldoende ruimte biedt voor de uitvoering van de aan de gemeente opgedragen taken op het gebied van het sociale domein.

Ook met betrekking tot het onderhoud van de openbare ruimte hebben wij door middel van het IBOR beleidsplan inzichtelijk gemaakt hoe de samenhang is tussen de kwaliteit van de openbare ruimte en de beschikbare c.q. benodigde financiële middelen. In de begroting 2017-2020 hebben wij ook voor de uitvoering van het onderhoud van de openbare ruimte de nodige budgetten opgenomen, waarmee we weer jaren vooruit kunnen.

Sinds de vaststelling van de (meerjaren)begroting 2017-2020 zijn er toch weer een aantal autonome ontwikkelingen die op de gemeente afkomen. Deze zorgen voor een aantal tegenvallers, waarop we maar ten dele invloed kunnen uitoefenen. Daarnaast geven de ontwikkelingen van de algemene uitkering volgens de Meicirculaire 2017 een positief beeld. Per saldo geeft dit in deze kadernota in financiële zin een positief beeld.

In de vorige kadernota was het financiële beeld aanvankelijk negatief, maar hebben wij bij de vaststelling van de begroting 2017 alle autonome ontwikkelingen en nieuw beleid budgettair kunnen meenemen in de begroting 2017-2020 door een flinke toename van de algemene uitkeringen in de septembercirculaire. Uiteindelijk was het financiële resultaat in de meerjarenbegroting 2017-2020 positief.

Belangrijke elementen die nu het financiële beeld bepalen zijn, naast de (gebruikelijke) algemene ontwikkelingen als de loonmaatregelen, de prijscompensatie en een positieve ontwikkeling van de algemene uitkering en rentevoordelen, de consequenties van de oprichting en het vertrek uit onze organisatie van de Omgevingsdienst IJsselland en een aantal maatregelen die wij op het gebied van de bedrijfsvoering dienen te nemen.

Wij hebben daarnaast nog een aantal ambities die vragen om uitvoering. Daarbij hebben wij een onderscheid gemaakt tussen noodzakelijk nieuw beleid en gewenst nieuw beleid. Een deel daarvan hebben wij inhoudelijk met uw raad via raadsvoorstellen opiniërend besproken, zoals de vervanging van de armaturen openbare verlichting, het hanteren van het keurmerk Cittaslow, het

Koersdocument Duurzaamheid, het ophogen van het budget voor het Taalpunt Olst-Wijhe en het ambulante jongerenwerk. Deze voorstellen hebben wij aan u voorgelegd vanuit de wetenschap dat deze wenselijk zijn, maar waarbij honorering in de begroting afhankelijk is van budgettaire ruimte. De uitkomsten van de Meicirculaire 2017 zijn verwerkt in deze kadernota.

Algemeen uitgangspunt is, dat financiële ruimte voor nieuw beleid opgebracht wordt door de aanwezige ruimte in de begroting of door herprioritering binnen het bestaande beleid.

Wij kunnen met tevredenheid vaststellen dat de nieuwe beleidsambities als kader meegenomen kunnen worden in de meerjarenbegroting 2018-2021. Per saldo is het beeld van het meerjarenbegroting positief.

1.3 Beeld meerjarenperspectief Beleids- en Financiële begroting 2017-2020

Het meerjarenperspectief 2017-2020 liet in het raadsvoorstel, behorende bij de begroting 2017 positieve eindsaldi zien voor de jaren 2017-2020. Met de toevoeging van de jaarschijf 2021 is dit beeld als volgt.

Onderwerp	2018	2019	2020	2021
Begroting 2017-2020	59.420	16.808	135.251	135.251

1.4 Autonome ontwikkelingen en ontwikkelingen bestaand beleid

Na de behandeling en vaststelling van de Beleidsbegroting 2017 is er sprake van verschillende autonome ontwikkelingen. Deze vloeien voort uit externe (algemene) autonome ontwikkelingen of ontwikkelingen in bestaand beleid, waarmee in de begroting 2018 en volgende jaren rekening moet worden gehouden. Deze ontwikkelingen zijn toegelicht in hoofdstuk 2 respectievelijk 4 van deze kadernota. Per saldo vallen deze, zoals hierboven al gemeld, positief uit. Er is rekening gehouden met de uitkomsten van de Meicirculaire 2017.

Het totaalbeeld van het financiële meerjarenperspectief ziet er, rekening houdend met een aantal dekkingsoplossingen, samengevat als volgt uit:

Onderdeel	2018	2019	2020	2021
Begroting 2017-2020	59.420	16.808	135.251	135.251
Subtotaal algemene autonome ontwikkelingen	-139.000	-149.000	-153.000	-128.000
Subtotaal ontwikkelingen Algemene Uitkering Meicirc. 2017	548.000	603.000	626.000	594.000
Subtotaal bestaand beleid	-331.100	-389.300	-353.300	-331.540
Totaal concept begroting 2018-2021	137.320	81.508	254.951	269.711

Dit betekent dat de (meerjaren)begroting 2018-2021 op basis van de externe (algemene) autonome ontwikkelingen en ontwikkelingen in bestaand beleid in alle jaarschijven in evenwicht is. Daarmee blijft onze meerjarenbegroting vallen onder het repressief toezicht van de provincie.

1.5 Nieuwe beleidsambities

Na de vaststelling van de meerjarenbegroting 2017-2020 hebben zich voor de komende jaren nieuwe beleidsambities aangediend. Deze zijn toegelicht in hoofdstuk 2 bij de diverse programma's. Binnen deze categorie hebben wij - net als vorig jaar - een onderscheid in prioritering gemaakt tussen nieuw beleid, waarvan wij de uitvoering noodzakelijk vinden en overig nieuw beleid, waarover keuzes gemaakt kunnen worden afhankelijk van de beschikbaarheid van voldoende middelen.

De lasten van alle nieuwe ambities, onderverdeeld in de categorieën: noodzakelijk en gewenst, bedragen (per categorie per saldo):

Onderdeel	2018	2019	2020	2021
Totaal noodzakelijk nieuw beleid	-29.500	-40.000	-62.000	-83.000
Totaal gewenst nieuw beleid, incl. dekking	-44.150	-44.150	-44.150	-44.150

1.6 Ontwikkeling financieel (meerjaren)perspectief

Naast de geschetste autonome ontwikkelingen leggen ook de wensen voor nieuw beleid dus een beslag op de gemeentelijke middelen.

Rekening houdend met bovenstaande autonome ontwikkelingen en wensen voor noodzakelijk beleid, ziet het meerjarenperspectief Begroting 2018-2021 er samengevat als volgt uit.

Onderdeel	2018	2019	2020	2021
Totaal concept begroting 2018-2021	137.320	81.508	254.951	269.711
Totaal noodzakelijk nieuw beleid	-29.500	-40.000	-62.000	-83.000
Begroting 2018-2021 incl noodzakelijk nieuw beleid	107.820	41.508	192.951	186.711

Dit betekent dat de (meerjaren)begroting 2018-2021 op basis van de externe (algemene) autonome ontwikkelingen, ontwikkelingen algemene uitkeringen, ontwikkelingen in bestaand beleid en het noodzakelijke nieuwe beleid, in evenwicht is. Wij stellen voor deze categorieën als kader mee te nemen in de (meerjaren)begroting 2018-2021.

Als het gewenste nieuwe beleid aan dit perspectief wordt toegevoegd, ontstaat het volgende beeld.

Onderdeel	2018	2019	2020	2021
Begroting 2018-2021 incl noodzakelijk nieuw beleid	107.820	41.508	192.951	186.711
Totaal gewenst nieuw beleid, incl. dekking	-44.150	-44.150	-44.150	-44.150
Begroting 2018-2021 incl gewenst nieuw beleid	63.670	-2.642	148.801	142.561

Voor wat betreft het gewenste nieuwe beleid stellen wij voor de incidentele wensen door een incidentele dekking uit de reserves mogelijk te maken (te weten: aanjaagbudget toeristische bewegwijzering, formatie economische zaken en budget voor duurzaamheid) en de budgetten voor Taalpunt Olst-Wijhe en het versterken van de positie van de ambulante jongerenwerker te dekken uit het budget decentralisaties sociaal domein. Voor wat betreft het Taalpunt ligt dit in de lijn van ons raadsvoorstel, dat is behandeld in uw vergadering van 10 april jl. Wij stellen voor deze wensen ook als kader te verwerken in de ontwerpbegroting 2018-2021.

Voor wat betreft de overige ambities met een structureel karakter (te weten: budget verkeersveiligheidsprojecten, uitvoering detailhandelsvisie en keurmerk Cittaslow (afhankelijk van de besluitvorming in uw raad) stellen wij voor deze ook als kader te verwerken in de ontwerpbegroting 2018-2021.

Wij merken daarbij nog het volgende op. In deze kadernota is voor een aantal ambities een p.m. post aangegeven, omdat de hoogte van het benodigde budget nog niet helder is. Gedacht kan worden aan budget voor de I-visie en de structurele bijdrage aan DOWR I, die vorig jaar incidenteel is geraamd. Verder is ten aanzien van de hoogte van de algemene uitkering enige voorzichtigheid geboden. Wat de effecten van de Septembercirculaire 2017 zullen zijn, is niet in te schatten. Ook vinden wij het van belang dat de nieuwe raad na de gemeenteraadsverkiezingen budgettaire ruimte krijgt om nieuwe wensen af te wegen. Daarom stellen wij voor budgettaire ruimte in de meerjarenbegroting aan te houden. Deze kadernota geeft deze budgettaire ruimte voor de jaarschijven 2018, 2020 en 2021. Voor de jaarschijf 2019 is sprake van een klein tekort. Met dit perspectief blijft onze meerjarenbegroting vallen onder het repressief toezicht van de provincie. In de ontwikkelingen bestaand beleid is rekening gehouden met de jaarlijkse trendmatige verhoging van de onroerendzaakbelasting (€ 41.000 structureel). Deze verhoging maakt deel uit van het geschetste perspectief van de meerjarenbegroting. Wij stellen voor deze verhoging bij de vaststelling van de begroting 2018 achterwege te laten als de budgettaire ruimte in de meerjarenbegroting dit toelaat.

1.7 Perspectief Grondexploitatie

Een nieuwe doorrekening van de grondexploitaties heeft in het voorjaar van 2017 plaatsgevonden. Hierbij zijn nieuwe begrotingen van de diverse grondexploitaties voor de komende jaren gemaakt op basis van bijgestelde inzichten en verwachtingen. De nieuwe berekeningen zijn input geweest voor de paragraaf Grondbeleid in de Jaarstukken 2016, die aan uw raad zijn voorgelegd. Voor de inhoud wordt hiernaar verwezen. Het is gebruikelijk dat wij twee keer per jaar een nieuwe doorrekening maken. De volgende doorrekening zal plaatsvinden, voordat de tweede bestuursrapportage en de begroting in het najaar worden uitgebracht.

1.8 Samenvattend voorstel

Deze kadernota bevat de volgende voorstellen:

1. De begrotingsrichtlijnen als uitgangspunt voor het opstellen van de ontwerpbegroting 2018 vast te stellen.
2. De aangegeven categorieën: algemene autonome ontwikkelingen, de ontwikkelingen algemene uitkering, de ontwikkelingen bestaand beleid en het noodzakelijke en gewenste nieuwe beleid alsmede de dekking als kader te verwerken in de ontwerpbegroting 2018-2021.
3. Bij de vaststelling van de begroting 2018 – 2021 definitief af te wegen of de verhoging van de onroerendzaakbelasting achterwege kan worden gelaten.
4. Voor het overige de Kadernota 2018-2021 als basis voor de begrotingsvoorbereiding te beschouwen.

2. PROGRAMMA'S

2.1 Programma Leefomgeving

2.1.1 Autonome ontwikkelingen bestaand beleid

IBOR beleidsplan (Integraal beheer openbare ruimte)

In de begroting 2017 heeft uw raad de financiële consequenties van de ambitieniveaus, behorende bij de beheerscategorieën en structuurgebieden conform het “voldoende scenario Olst-Wijhe 2016”, opgenomen.

Als uitvloeisel van het IBOR beleidsplan is ook de aanleg van grasbetonstenen opgenomen in de begroting 2017 om onze bermen te verstevigen. Het gaat om circa 26 km grasbeton langs wegen in het buitengebied. De eenmalige aanleg van grasbetonstenen kost ca. € 840.000 (vier jaar elk € 210.000). Als de aanleg wordt geactiveerd en in 15 jaar wordt afgeschreven bedragen de lasten in 2019 € 20.300, in 2020 € 40.180 en daarna oplopend naar max. € 78.680 in 2022. De extra lasten bedragen in 2021 € 19.640.

Structureel ophogen budget gladheidsbestrijding

Vanaf het winterseizoen 2015-2016 zijn wij overgestapt van curatief (droog) naar preventief (nat) strooien. Inmiddels is uit evaluatie gebleken dat men over het algemeen tevreden is met dit nieuwe strooibeleid. Wel hebben wij geconcludeerd dat het beschikbare budget van € 25.000 niet voldoende is om zelfs in een “normale” winter de kosten voor de gladheidsbestrijding te kunnen betalen. Om te voorkomen dat wij jaarlijks achteraf via de bestuursrapportage uit de algemene middelen budget moeten bijramen, stellen wij voor het budget structureel te verhogen met € 25.000.

Ontwikkeling Olasfaterrein

Omdat verwacht wordt dat de investeringen pas op zijn vroegst in 2018 worden afgerond, levert dit voor 2018 een besparing op van de kapitaallasten van € 20.000 (verschuiving van de kapitaallasten met een jaar).

Bijdrage Omgevingsdienst

Eind 2016 is het oprichtingsbesluit ondertekend van de nieuwe gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst IJsselland. Deze Omgevingsdienst gaat per 1 januari 2018 de taken van de netwerkorganisatie Regionale Uitvoeringsdienst IJsselland voortzetten. Vanaf dat moment voert de Omgevingsdienst vanuit een fysieke organisatie voor de deelnemende partners taken uit op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Het gaat daarbij om taken op milieugebied. Beleidstaken blijven bij de partners, evenals beslisbevoegdheden. Ons college blijft het bevoegde gezag.

Bij brief van 6 april heeft het dagelijks bestuur van de Omgevingsdienst IJsselland de partners in kennis gesteld van de conceptbegroting 2018 en de meerjarenbegroting 2019-2021. De financiële kaders zijn in lijn met de eerder door het RUD bestuur en de individuele raden en staten onderschreven uitgangspunten. De begroting is gebaseerd op het bedrijfsplan van oktober 2016. De uitvoering van de primaire (VTH) taken en de daarmee gemoeide overgang van formatie gebeurt budgettair neutraal. Dit, omdat al in een eerder stadium is afgesproken dat de taken worden uitgevoerd op basis van inputfinanciering. De begroting 2018 van de Omgevingsdienst heeft desalniettemin financiële gevolgen voor alle deelnemende partners en dus ook voor de onze gemeente. Deze gevolgen komen voort uit:

1. de materiële en formatieve overhead die nodig is voor het doen functioneren van de nieuw te vormen organisatie;
2. de kosten die de gemeente Olst-Wijhe moet maken om de eigen interne organisatie aan te passen aan de gevolgen van de transitie;
3. frictiekosten als gevolg van overdracht van deeltaken binnen een functie, waarbij omvang van de bestaande formatie van de functie niet kan worden aangepast.

Op basis van de financiële gevolgen worden in de kadernota hiervoor de volgende bedragen (afgerond) opgenomen € 122.300, € 115.500, € 98.500 en € 82.100 over respectievelijk de jaren 2018, 2019, 2020 en 2021 en € 36.600 structureel voor de VTH applicatie.

2.1.2 Nieuwe beleidsontwikkelingen

Vorbereiding invoering van de Omgevingswet

Naar verwachting treedt de Omgevingswet in 2019 in werking. Invoering van deze wet heeft grote gevolgen voor de gemeente en vraagt de komende periode veel aan voorbereiding en implementatie. Inmiddels heeft uw raad op 29 mei jl. het plan van aanpak vastgesteld, waarmee de voorbereiding op de invoering van de Omgevingswet in gang is gezet. Voor 2018 wordt rekening gehouden met 1000 uur aan (extra) ambtelijke inzet voor de invoering van de Omgevingswet. Dit betreft de uren van medewerkers die een substantiële bijdrage leveren aan het project. Voor overige medewerkers geldt dat de Omgevingswet-uren worden aangemerkt als regulier werk. Ons college heeft inmiddels besloten om (voor 2018 en als autonome ontwikkeling) een bedrag van € 90.000 op te nemen in deze kadernota ten behoeve van de voorbereiding op de invoering van de Omgevingswet. Deze eenmalige kosten kunnen gedekt worden uit de reserve nader te bestemmen middelen.

Budget verkeersveiligheidsprojecten

Het Rijk en de provincie sturen aan op een verbeterde aanpak van de verkeersveiligheid. Ze willen samen op weg gaan naar een nieuwe verkeersveiligheidsaanpak en verdeling van middelen. De doelstellingen voor vermindering van verkeersslachtoffers worden tot op heden niet gehaald. De ambitie is "Maak van de nul een punt" (ieder verkeersslachtoffer is er één teveel). In 2004 hebben wij een categoriseringsplan vastgesteld en in 2009 een verkeersvisie met een uitvoeringsplan. Het uitvoeringsplan is opgesteld om te voldoen aan de essentiële herkenbaarheidskenmerken voor de inrichting van de wegen buiten de bebouwde kom. Geld is hiervoor niet beschikbaar gekomen. Er worden momenteel uitsluitend in combinatie met groot onderhoud aan de wegen beperkte aanpassingen uitgevoerd. Verzoeken van burgers en plaatselijke belangen om extra verkeersveiligheidsmaatregelen worden vaak afgewezen. Omdat er geen budgettaire ruimte is voor 'invliegers', kleine infrastructurele voorzieningen en aanjaagbudgetten bij particuliere initiatieven is een structurele voorziening in de begroting gewenst. Voorgesteld wordt als nieuwe beleidswens in deze kadernota vanaf het begrotingsjaar 2018 een bedrag in de begroting te ramen voor verkeersveiligheidsprojecten. Gedacht kan worden aan een jaarlijks bedrag van € 25.000.

Vervanging van armaturen en masten van de openbare verlichting 2018-2021

In onze gemeente staan 3.175 lichtmasten. Aan het einde van hun economische levensduur dienen deze vervangen te worden. Tot 2012 waren hiervoor middelen in de begroting gereserveerd. Om aan de bezuinigingstaakstelling te voldoen zijn deze structureel gereserveerde middelen in 2012 geschrapt en wordt er vanaf 2012 per project dekking gezocht. De komende 4 jaar moeten op basis van leeftijd 992 armaturen en 250 masten worden vervangen. De totale kosten van deze vervanging bedraagt € 543.446. Als de vervanging wordt geactiveerd, de armaturen in 15 jaar en de masten in 40 jaar worden afgeschreven tegen een rente van 2%, dan bedragen de kapitaalslasten € 13.000 in 2019 oplopend naar € 38.000 in 2021. Wij zien dit als noodzakelijk nieuw beleid. Verwezen wordt naar de raadsbehandeling op 10 april jl.

2.2 Programma Veiligheid

2.2.1 Autonome ontwikkelingen bestaand beleid

Geen

2.2.2 Nieuwe beleidsontwikkelingen

Geen

2.3 Programma Economie, toerisme en recreatie

2.3.1 Autonome ontwikkelingen bestaand beleid

Aanpassing dividenduitkering Vitens

Eind 2016 is in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders Vitens het nieuwe financieel beleid vastgesteld. Diverse ontwikkelingen (financiële kaders voor tariefbeheersing en solvabiliteit (Drinkwaterwet 2011), transparantie van tarieven en een verplichte benchmark), in combinatie met het nagenoeg realiseren van de continuïteitsdoelstelling (solvabiliteit), zijn voor Vitens reden geweest om wijzigingen door te voeren. Gevolg is dat de resultaten voor de komende jaren lager zullen zijn en daardoor het dividend per aandeel. Rekening moet worden gehouden met een bedrag van € 12.000 in 2018, € 41.000 in 2019, oplopend tot € 22.000 in 2020 en volgende jaren.

2.3.2 Nieuwe beleidsontwikkelingen

Aanjaagbudget toeristische bewegwijzering

Onlangs hebben wij het nieuwe (object)bewegwijzeringbeleid vastgesteld. De notitie geeft richtlijnen voor bewegwijzering van de geografische doelen, objecten binnen en buiten de bebouwde kom, verwijzingen t.b.v. parkeren, fiets- en wandelroutes en voor bedrijventerreinen. Wij conformeren ons aan de CROW richtlijn bewegwijzering 2014.

Conform de beleidsvisie Recreatie, Toerisme en Cultuur 2015-2020 is er ook de wens dat ondernemingen, voorzieningen en bezienswaardigheden verbonden worden met de diverse routenetwerken. Het fietsroutenetwerk kent al een uniform verwijssysteem. Voor het wandelroutenetwerk wordt nog onderzocht of een dergelijk verwijssysteem gewenst is. Ook biedt de gemeente algemene verwijzingsmogelijkheden binnen het nieuwe objectbewegwijzeringsbeleid voor dit doel.

Ten behoeve van de uitvoer van verbetering van routes en de nodige verwijsborden in kader van recreatie en toerisme is het wenselijk in 2018 te beschikken over een aanjaagbudget. Dan kan ingespeeld worden op “kleine” wensen en oplossingen om deze sector direct van dienst te kunnen zijn. Voor een aanjaagbudget lijkt een bedrag van € 5.000 voldoende. Voorgesteld wordt dit uit eenmalige middelen te dekken.

Uitvoering detailhandelsvisie

In de afgelopen jaren hebben zich veel veranderingen in de economie en maatschappij voorgedaan. Dit heeft veel invloed gehad op de detailhandel, ook in onze gemeente. Dat vraagt van de gemeente om de visie op detailhandel te actualiseren. De vorige Detailhandelsstructuurvisie 2012-2015 gaf goede aanknopingspunten voor samenwerking. Daar wordt in de Detailhandelsvisie 2017-2021, “Werk aan de winkel” op voortgebouwd. De visie is gericht op de ambitie om vitale kernwinkelgebieden te behouden en te versterken. De pijlers hierbij zijn samenwerking, innovatief opereren, vrijetijdseconomie en binnen de gestelde rollen en verantwoordelijkheden met elkaar ook daadwerkelijk de acties uitvoeren. Door een levendige detailhandel in onze gemeente komt de wens voor een gezond voorzieningen niveau een grote stap dichterbij, en daar vaart de leefbaarheid wel bij. Voor initiatief en innovatie is voor de periode tot en met 2021 een bedrag van € 2.500 benodigd. Het voorstel is opiniërend behandeld in de raadsvergadering van 29 mei jl. en komt terug in de vergadering van 10 juli a.s.

Hanteren keurmerk Cittaslow

Eerder dit jaar heeft uw raad de verkenningstudie naar de haalbaarheid en wenselijkheid van deelname aan het internationale netwerk van Cittaslow-gemeenten besproken. Door ons aan te sluiten bij dit netwerk en ons te profileren op de kernwaarden waar Cittaslow voor staat versterken we, samen met ondernemers, maatschappelijke organisaties en inwoners, ons huidige profiel en identiteit. Afhankelijk van uw besluitvorming in juni zullen de structurele middelen van € 16.650 per jaar als beleidswens opgenomen worden in de begroting 2018 – 2021.

Beleidsintensivering economische zaken

In de komende jaren staan we voor een aantal opgaven (o.a. een versnelde uitgave van kavels op onze bedrijventerreinen, stimuleren van de vitaliteit in winkelgebieden en de inzet van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt bij lokale ondernemers) die om extra inzet op het beleidsterrein economische zaken vragen. Om die reden hebben wij eerder besloten om voor een periode van twee jaar middelen beschikbaar te stellen voor extra formatie op dit beleidsterrein. De kosten hiervan (totaal € 75.000 in de periode 20 april 2017 – 20 april 2019) kunnen beperkt worden gefinancierd uit de grondexploitaties van de bedrijventerreinen (€ 5.500). Voor het overige deel worden deze kosten gefinancierd uit de algemene investeringsreserve.

2.4 Programma Duurzaamheid

2.4.1 Autonome ontwikkelingen bestaand beleid

Geen.

2.4.2 Nieuwe beleidsontwikkelingen

Koersdocument duurzaamheid

In 2015 is door uw raad het Duurzaamheidsprogramma 2016-2020 vastgesteld. De ambitie uit het vorige programma is hierin blijven staan: 30% CO2 reductie ten opzichte van 1990 en een streven naar 20% duurzame energieopwekking in 2020.

Aan het begin van de vorige programmaperiode (2010-2015) is een klimaatscan uitgevoerd. Om een duidelijk vertrekpunt te markeren voor het nieuwe programma is ook in 2016 een onderzoek uitgevoerd om te duiden waar we staan ten opzichte van onze ambities. Uit het onderzoek is gebleken dat de aannames bij de eerste klimaatscan niet juist zijn geweest, maar ook niet scherper waren te krijgen op basis van de toen voorhanden zijnde gegevens. Inmiddels beschikken we over betere gegevens en op basis van deze gegevens blijkt dat we een CO2-reductie hebben gerealiseerd in het eerste programma van 8% en een duurzame energieopwek van 6%. Duidelijk is dat we nog grote stappen moeten maken om de ambities in 2020 te realiseren. In een tweetal thematische sessies is de situatie besproken met uw raad en de stakeholders uit de samenleving en is gesproken over de rol van de gemeente ten aanzien van het thema grootschalige energieopwek voor de toekomst. De uitkomsten van deze sessies zijn verwoord in het Koersdocument Duurzaamheid dat in juni 2017 aan uw raad is voorgelegd. Een belangrijke conclusie die uit de opbrengst van de themasessies kan worden gehaald is dat uw raad, gelet op de vastgestelde ambities, de regie voor een deel wil oppakken als het gaat om grootschalige energieopwek. In het Koersdocument Duurzaamheid is u een voorstel gedaan op welke wijze deze regierol kan worden ingevuld. Dit betekent dat er middelen en capaciteit gereserveerd moeten worden om deze regierol ook daadwerkelijk gestalte te geven. In de Kadernota 2018 – 2021 is hiervoor een totaalbedrag opgenomen van € 241.000 voor de jaren 2018 en 2019. Dekking kan plaatsvinden uit incidentele middelen.

2.5 Programma Jeugd en onderwijs

2.5.1 Autonome ontwikkelingen bestaand beleid

Geen.

2.5.2 Nieuwe beleidsontwikkelingen

Ontwikkelingen onderwijshuisvesting

Als antwoord op de forse daling van het aantal leerlingen op de basisscholen in onze gemeente, wordt voorgesteld om naar een clustering van scholen te gaan in de kernen Wijhe/Boerhaar (met een terugvalscenario voor De Bongerd/Boerhaar) en Olst/Boskamp/Den Nul. Daarnaast wordt onderzocht of in de kern Welsum de school gehuisvest kan worden in het dorpshuis en wordt op termijn gezocht naar centralisatie van verschillende voorzieningen in Wesepe. Vooralsnog gaan wij er vanuit dat deze plannen binnen de huidige financiële kaders gerealiseerd kunnen worden.

2.6 Programma Welzijn, sport en cultuur

2.6.1 Autonome ontwikkelingen bestaand beleid

Geen.

2.6.2 Nieuwe beleidsontwikkelingen

Taalpunt Olst-Wijhe

Meedoen in de samenleving vraagt steeds meer basisvaardigheden, zoals lezen, schrijven en het invullen van digitale formulieren. Voor laaggeletterden is dit moeilijk en de gevolgen daarvan zien we terug in verschillende levensdomeinen en vaak van generatie op generatie. Om laaggeletterden te helpen is in 2015 het Taalpunt Olst-Wijhe opgericht. Om nog meer mensen een geletterd leven te laten leiden en zelfredzamer en sociaal actiever te maken, is het belangrijk dat er extra coördinatie-uren beschikbaar komen. Op 10 april jl. hebt u het voorstel om het budget voor het Taalpunt Olst-Wijhe structureel te verhogen met maximaal € 16.900 besproken en besloten om de financiële consequenties van dit voorstel mee te nemen als beleidswens in de Kadernota 2018 – 2021. In dit voorstel adviseren wij om deze wens te honoreren en te financieren uit de beschikbare middelen ten behoeve van het sociale domein. Deze dekking is in de lijn van ons raadsvoorstel, dat is behandeld in uw vergadering van 10 april jl.

Versterking positie ambulante jongerenwerker

Op 10 april jl. heeft uw raad het Transformatieplan Jeugdhulp vastgesteld. Onderdeel van dit plan is, mede op uw verzoek (de motie die u naar aanleiding van de evaluatie van het ambulante jongerenwerk in juli 2016 hebt ingediend), het versterken van de positie van het jongerenwerk. Met een structurele uitbreiding van ca. 14 uur jongerenwerk per week voor een maximaal budget van € 40.000,- per jaar is het mogelijk om de ambulant jongerenwerker, naast het reageren op overlastmeldingen, ook preventief in te zetten. Ook voor dit voorstel geldt dat u besloten hebt om deze beleidswens mee te nemen in de Kadernota 2018 – 2021. Wij stellen voor deze wens te honoreren en te financieren uit de beschikbare middelen ten behoeve van het sociale domein.

Ondersteuning evenementen

Op verzoek van de Stichting Kulturele Evenementen Wijhe zijn wij met hen in gesprek over de facilitering van evenementorganisaties (leges, afvalinzameling, etc.). Dat overleg is nog niet afgerond. Het bieden van (meer) faciliteiten heeft financiële consequenties. Verder zijn ons recent schriftelijke vragen gesteld door CDA en PvdA over hetzelfde onderwerp. Wij verwachten over enkele weken tot besluiten te kunnen komen. Indien daaraan financiële consequenties verbonden zijn, komen wij daarop bij de begrotingsbehandeling terug.

2.7 Programma Werk, inkomen en zorg

2.7.1 Autonome ontwikkelingen bestaand beleid

Geen.

2.7.2 Nieuwe beleidsontwikkelingen

Geen.

2.8 Programma Dienstverlening

2.8.1 Autonome ontwikkelingen bestaand beleid

Geen.

2.8.2 Nieuwe beleidsontwikkelingen

Geen.

2.9. Programma Bestuur en communicatie

2.9.1 Autonome ontwikkelingen bestaand beleid

Bijdrage VNG voor landelijke activiteiten

Uitwerking Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering

Vanaf 2018 is het niet meer mogelijk om uitnamen uit het Gemeentefonds rechtstreeks aan de VNG toe te kennen. Om mogelijk te maken om collectief een aantal al langer lopende gezamenlijke activiteiten, onder andere uit de Digitale Agenda 2020, te blijven verrichten en nieuwe toe te voegen, wordt conform het besluit in de Buitengewone Algemene Ledenvergadering (BALV) 2016 een Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering ingesteld. Het gaat hier om een technische omzetting die als zodanig kostenneutraal is voor de leden. De activiteiten in het kader van de gezamenlijke gemeentelijke uitvoering worden daarmee na besluitvorming in de ALV op 14 juni 2017 uit dit fonds gefinancierd.

Alle projecten zullen worden voorgelegd aan de ALV, soms met een meerjarig karakter vanwege de benodigde investeringen. Hiermee wordt voor gemeenten de controle en grip op de inhoud vergroot, bovendien zorgt dit voor continuïteit van de uitvoering van de (meerjarige) projecten. Na besluitvorming in de ALV wordt de bijdrage aan het fonds bij gemeenten in rekening gebracht. De betaling van de individuele gemeentelijke bijdrage aan het Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering volgt uit het lidmaatschap van de VNG. Het bestuur heeft eerder opdracht gegeven om de werking van de huidige governance te evalueren. Hierin wordt de stemverhouding voor besluiten over de begroting van het fonds in de ALV meegenomen. Te allen tijde wordt verantwoording afgelegd aan de leden via de ALV. Rekening wordt gehouden met een bedrag van € 23.000 structureel vanaf 2019. In 2018 wordt rekening gehouden met een bedrag van € 20.000.

Toename kosten controle door de accountant

Er heeft onlangs een Europese aanbesteding voor de accountantsdiensten plaatsgevonden. Gelet op de ervaringen in de afgelopen jaren, de controle op de nieuwe taken van de gemeenten (sociaal domein) en ervaringen elders in den lande wordt verwacht dat het huidige controlebudget in de begroting onvoldoende zal zijn. In juni komt duidelijkheid over de kosten van een nieuw contract. Op basis van huidige inzichten dient rekening gehouden te worden met een structureel bedrag van € 10.000.

2.9.2 Nieuwe beleidsontwikkelingen

Geen.

2.10 Bedrijfsvoering

Hieronder worden ontwikkelingen geschetst op het gebied van bedrijfsvoering.

Algemeen

In het kader van de heroverwegingsoperaties zijn vanaf 2013 forse bezuinigingen doorgevoerd op de bedrijfsvoering. Het gaat daarbij in totaliteit om een bedrag van ca. € 1,5 miljoen (ruim 30% van de totale taakstelling). Deze forse bezuinigingsoperatie heeft uiteraard consequenties gehad voor zowel de kwantitatieve als kwalitatieve productiecapaciteit.

De afgelopen jaren heeft de bedrijfsvoering vanwege de afgeslankte formatie in het teken gestaan van “wendbaarheid en balans”. Getracht is om ondanks de doorgevoerde bezuinigingen te blijven anticiperen op nieuwe ontwikkelingen en kwaliteit te blijven leveren aan de samenleving zonder de grenzen van ontoelaatbare werkdruk te overschrijden.

De organisatie heeft zich hierbij gekenmerkt door een grote loyaliteit en betrokkenheid om in deze context te blijven voldoen aan de kwantitatieve en kwalitatieve vraag van bestuur en samenleving. Daarnaast moet worden vastgesteld dat in de komende jaren (al dan niet nieuwe) politiek-bestuurlijke ambities en een aantal autonome ontwikkelingen een nieuw beslag zullen gaan leggen op de bedrijfsvoeringsmiddelen. Hierop wordt hieronder ingegaan.

Uit de benchmark Vensters voor bedrijfsvoering is gebleken dat onze organisatie nauwelijks vrije ruimte heeft om nieuwe taken uit te voeren. Op dit moment zijn er enkele specifieke knelpunten gebleken bij Fysieke Infrastructuur en Bedrijfsvoering/Financiën, die om een oplossing vragen.

Omgevingsdienst

Met ingang van 1 januari 2018 wordt de nieuwe OmgevingsDienst (OD) voor de regio IJsselland operationeel. De wettelijke verplichting om de Regionale UitvoeringsDienst (RUD) om te zetten naar een gemeenschappelijke regeling heeft ertoe geleid dat in de regio IJsselland een nieuwe organisatie moet worden neergezet inclusief de daarvoor benodigde bedrijfsvoeringsmiddelen. Voor de budgettaire consequenties wordt verwezen naar programma 1 (paragraaf 2.1.1).

Daarnaast moet rekening worden gehouden met gederfde inkomsten voor de gemeente Olst-Wijhe van € 75.000 als gevolg van het vertrek van de huidige organisatie uit het gemeentehuis van Olst-Wijhe. Naast het niet meer ontvangen van de huurinkomsten vervallen ook de inkomsten voor diverse bedrijfsvoeringstaken die vanuit de gemeente Olst-Wijhe (gedeeltelijk in DOWR-verband) worden uitgevoerd ten behoeve van de RUD.

Op dit moment wordt gewerkt aan een scenario om te komen tot alternatieve invulling van de vrijgekomen ruimte in het gemeentehuis en de vervallen taken door het vertrek van de RUD. Er zijn destijds geen afspraken gemaakt ten aanzien van afbouw van wegvallende inkomsten bij vertrek van de RUD. De huisvestingscomponent is geheel voor rekening van onze gemeente. Als het gaat om afbouw van wegvallende inkomsten van de RUD gaat het specifiek om de personele component: het wegvallen van werk en dekking voor medewerkers van Olst-Wijhe. Bij de directeur van de RUD/beoogd directeur van de OD is door de directie van Olst-Wijhe aan de orde gesteld dat de gemeente Olst-Wijhe onderzocht wil hebben of de nieuwe OD bereid is tot een afbouwregeling voor deze specifieke financiële consequenties voor onze gemeente. De directeur RUD zal dit met de partners van de OD bespreken.

Ten aanzien van de huisvestingslasten heeft de directie een verkenning opgestart naar verhuurmogelijkheden voor het gemeentehuis, nu met het aanstaande vertrek van medewerkers naar de Omgevingsdienst en het ICS RUD de leegstand toeneemt. Op dit moment kan daarop nog geen voorschot worden genomen in de Kadernota met een bedrag.

Formatie

In de kadernota worden een aantal voorstellen gedaan waar uitbreiding van personele capaciteit wordt gevraagd. Bij deze voorstellen kan het volgende onderscheid worden gemaakt.

- a. Capaciteitsuitbreiding als gevolg van beleidsintensivering Dit betreft de tijdelijke uitbreiding van formatie ten behoeve van economische zaken en voor uitvoering van het programma duurzaamheid. Deze zijn opgenomen in paragraaf 2.1.1

Voor de uitvoering van taken op het terrein van fysieke infrastructuur is in het afgelopen jaar een analyse uitgevoerd naar de meest passende formatie (kwalitatief en kwantitatief) voor dit team. Daarbij is gekozen voor het scenario: professioneel beleid en beheer. Dit betekent dat het team zich gaat richten op een professionele uitvoering van de beheerstaken en waarbij de beleidstaken zullen worden uitbesteed.

Naar aanleiding van de uitgevoerde analyse is de conclusie getrokken dat de ingeboekte bezuiniging op de formatie van dit team zijnde structureel € 70.000 niet verantwoord wordt geacht in het licht van de opgaven die er voor dit team liggen. Een goed uitgerust team is nodig om uitvoering te geven aan de IBOR plannen.

Op grond hiervan wordt voorgesteld om de reeds ingeboekte bezuiniging met € 45.000 terug te draaien als gevolg waarvan de taakstelling wordt ingevuld tot € 25.000 structureel.

- b. Capaciteitsuitbreiding ten behoeve van uitvoering bedrijfsvoeringstaken
Het proces van digitalisering vraagt om meer tijd dan aanvankelijk is ingeschat als gevolg waarvan, langer dan is voorzien, capaciteit wordt gevraagd voor het onderdeel archivering. Dit om uiteindelijk een goede overgang van de analoge naar de digitale werkomgeving mogelijk te maken. Op dit onderdeel waren reeds de nodige besparingen ingeboekt. Deze besparingen

moeten worden uitgesteld en vragen om incidentele dekking. Het gaat om een bedrag van € 86.000 (in 2018) en € 57.000 (in 2019).

Met name het organisatiegebied financiën is in de afgelopen jaren zowel kwalitatief als kwantitatief kwetsbaar gebleken. Om deze kwetsbaarheid te verkleinen zijn middelen nodig om zowel de personele capaciteit te versterken. Hierbij gaat het om structureel bedrag van € 45.000.

Daarnaast dient de digitale informatievoorziening te worden verbeterd, inclusief het publieksvriendelijk presenteren van de begroting en jaarstukken op de website. Hierbij gaat het om een structureel bedrag van € 20.000 (vanaf 2018) en een incidenteel bedrag van € 20.000 in 2018. Ook is structureel € 4.000 benodigd ten behoeve van een personeelsinformatie-systeem.

Informatie

Informatieveiligheid

Naast de investeringen in de ICT-infrastructuur om informatieveiligheid op het vereiste niveau te krijgen, dwingt regelgeving (en dan met name de Europese Verordening Gegevensbescherming die in mei 2018 volledig in werking treedt), tot extra maatregelen, processen en procedures op het gebied van de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG), informatieveiligheid en privacybescherming. Om grip te krijgen en te houden op informatieveiligheid en op privacybescherming, alsmede voor het op peil houden van kennis en bewustwording binnen de organisatie, zijn extra structurele middelen nodig. Rekening wordt gehouden met de volgende bedragen: € 18.000 (in 2018) oplopend naar € 45.000 (in 2021). In 2018 dient daarnaast nog rekening gehouden te worden met een bedrag van € 11.500 voor de invoering van een verplichte integrale audit op informatieveiligheid.

ICT I-visie

In januari 2017 is de bestuursopdracht voor de tweede fase van grip op ict door de raad vastgesteld. Onderdeel van de bestuursopdracht is het ontwikkelen van een I-visie waarin een meerjarenperspectief voor de I en ICT ontwikkeling van de gemeente wordt geschetst inclusief een doorkijk van te verwachten kosten voor realisatie van het meerjarenperspectief. Met uw raad is in mei de position paper om te komen tot een I-visie besproken.

Op basis van de I-visie worden uitvoeringsplannen opgesteld met daarin een nadere concretisering van de te verwachten kosten. Deze zullen in het najaar aan uw raad worden aangeboden. Dan zal ook een nadere afweging kunnen plaatsvinden over het benodigde budget voor de uitvoering, het moment waarop middelen nodig zijn en de wijze van dekking van de kosten. Deze kosten zijn vooralsnog p.m. geraamd.

Bijdrage DOWR I, autonome ontwikkeling

Het gaat hierbij om structurele lasten voor ICT (o.a. glasvezel, datacenter Olst-Wijhe, digitaal werken), die in de begroting 2017 slechts tot en met 2018 waren geraamd. Het gaat hierbij om een bedrag van € 16.000 structureel vanaf 2019.

In de begroting van 2017 is extra budget beschikbaar gesteld voor 2 jaar voor de noodzakelijke instandhouding van de DOWR I. Hierover zal in 2018 nog een definitief besluit genomen moeten worden.

Werkzaamheden bekendmaken verordeningen en beleidsregels

Op grond van de Wet elektronische bekendmaking zijn wij verplicht tot het bekendmaken en beschikbaar stellen van onze regelgeving op het internet. Hiervoor maken wij gebruik van landelijke (verplichte) applicatie. De eisen voor het gebruikmaken van deze applicatie zijn strikt en het werken met deze applicatie is niet eenvoudig. Wij achten het wenselijk om deze werkzaamheden uit te besteden aan een externe partij (SDU). De kosten bedragen € 7.200 structureel.

3. PERSPECTIEF GRONDEXPLOITATIES

3.1 Inleiding

Een nieuwe doorrekening van de grondexploitaties heeft in het voorjaar van 2017 plaatsgevonden. Hierbij zijn nieuwe begrotingen van de diverse grondexploitaties voor de komende jaren gemaakt op basis van bijgestelde inzichten en verwachtingen. De nieuwe berekeningen zijn input geweest voor de paragraaf Grondbeleid in de Jaarstukken 2016, die aan uw raad zijn voorgelegd. Voor de inhoud wordt hiernaar verwezen. Het is gebruikelijk dat wij twee keer per jaar een nieuwe doorrekening maken. De volgende doorrekening zal plaatsvinden, voordat de tweede bestuursrapportage en de begroting in het najaar worden uitgebracht.

In het perspectief grondexploitaties in deze kadernota gaan we in op de resultaten en de voortgang.

3.2 De resultaten en de voortgang

Op basis een actualisatie per 1 januari 2017 zijn voor de diverse exploitaties nieuwe begrotingen gemaakt voor de komende jaren op basis van bijgestelde inzichten en verwachtingen. Deze zijn verwerkt in de Jaarstukken 2016.

Het resultaat/perspectief voor het totaal van alle grondexploitaties ziet er in het kort als volgt uit:

- Het verwachte resultaat van de grondexploitaties op contante waarde 1 januari 2017 bedraagt circa € 1,67 miljoen negatief (was per 1 januari 2016: € 1,03 miljoen negatief). Dit is na winstneming uit Zonnekamp West van € 850.000.
- De verliesvoorziening wordt gevormd ter afdekking van alle negatieve complexen, per contante waarde per 1 januari van dat jaar. In de jaarrekening 2015 was dit een bedrag van € 2,66 miljoen. Per 1 januari 2017 is er een bedrag van € 3,53 miljoen nodig. Per saldo wordt voor een bedrag van circa € 874.000 aan aanvullende voorzieningen getroffen om de voorzieningen in evenwicht te houden met de herberekende en/of nieuw geraamde verliezen. De aanvullende voorziening zal moeten komen uit de reserve grondexploitaties.
- Het benodigd weerstandsvermogen in de reserve grondexploitaties wordt berekend in de risicoanalyse en bedraagt € 0,82 miljoen. Per 1-1-2016 was het benodigde weerstandsvermogen nog € 1,03 miljoen. Dit betekent een afname van € 210.000.
- De saldering van de verliesvoorziening en het weerstandsvermogen per 1-1-2017 neemt toe met circa € 664.000.
- De winstneming Zonnekamp West wordt conform de Nota Grondbeleid toegevoegd aan de reserve grondexploitaties.

Het overzicht van de resultaten van grondexploitaties volgens de jaarstukken 2015 is als volgt:

Resultaten onderhanden werken	A	B	C	D	E	E-D	
	Resultaat* JR 2015 per 1-1-2016	Wijzigingen a.g.v. Bbv	Toevoeging 2% rente	Resultaat* JR 2015 per 1-1-2017	Resultaat* JR 2016 per 1-1-2017	Project-inhoudelijk verschil	
Meente Zuid	302.572	34.972	6.751	344.295	295.522	-48.773	<i>Nadelig</i>
Wesepe bedrijventerrein	-85.420	73.974	-229	-11.675	-145.793	-134.118	<i>Nadelig</i>
Wesepe woningbouw	-569.481	44.772	-10.494	-535.203	-924.859	-389.656	<i>Nadelig</i>
Noorder Koeslag	120.629	593.740	15.014	729.383	1.111.134	381.751	<i>Voordelig</i>
Boerhaar	-183.998	24	- 3.679	-187.653	-251.217	-63.564	<i>Nadelig</i>
Zonnekamp Oost	40.112	232.546	5.453	278.111	71.538	-206.573	<i>Nadelig</i>
Zonnekamp West**	1.165.302	42.834	24.163	1.232.299	383.899	-848.400	<i>Nadelig</i>
De Enk	-1.821.630	- 9.595	- 36.625	-1.867.850	-2.212.706	-344.856	<i>Nadelig</i>
Totaal	-1.031.914	1.013.267	354	-18.293	-1.672.482	-1.654.189	<i>Nadelig</i>
						E-D	E-A
Totaal verlies	-2.660.529			-2.602.381	-3.534.575	-932.194	-874.046
Totaal winst	1.628.615			2.584.088	1.862.093	-721.995	233.478

* : contante waarde per 1 januari

** : na winstneming van € 850.000 in Zonnekamp West

De voortgang ten opzichte van de Jaarstukken 2016.

➤ *Meente Zuid*

Op dit bedrijventerrein is circa 0,5 hectare uitgeefbaar. In de geactualiseerde grondexploitatie wordt uitgegaan van een verkoop in twee delen. De looptijd van het project is tot en met 2020.

➤ *Wesepe bedrijventerrein*

Op dit bedrijventerrein zijn nog 6 bouwrijpe kavels, van gezamenlijk 1,3 hectare, uitgeefbaar. De looptijd van het project is tot en met 2028.

➤ *Wesepe woningbouw*

Deze woningbouwlocatie in Wesepe bestaat uit twee delen. Het eerste deel is bijna geheel verkocht. Het tweede deel is opnieuw verkaveld (kleinere kavels), bouwrijp gemaakt en deels op de markt gebracht. Vertraging is o.a. ontstaan, doordat één van de twee ontwikkelaars zich heeft teruggetrokken. Kavels zijn opnieuw op de markt gebracht. Momenteel zijn er zeven van de dertien kavels in optie genomen.

➤ *Noorder Koeslag*

In de woonwijk Noorder Koeslag worden kavels verkocht door de gemeente en door woningbouwcorporatie SallandWonen. Ook worden er woningen verhuurd en verkocht door SallandWonen en verkocht door projectontwikkelaar Roosdom Tijhuis (voorheen Roosdom Tijhuis/BPD Ontwikkeling BV). De woonwijk is verdeeld in vier fasen. Fase één is nagenoeg

afgerond en fase twee is in ontwikkeling. In 2015 is gestart met de ontwikkeling van de volgende fase. Er is een deel van een nieuw woonveld op de markt gebracht en alle kavels zijn in optie of inmiddels verkocht. Het tweede deel van dit woonveld wordt in 2017 op de markt gebracht. Het uitwerkingsplan voor de laatste fase volgt in een later stadium. De onderhandelingen met de projectontwikkelaar over het contract voor fase twee zijn afgerond en de bouwproductie is inmiddels op gang gekomen.

➤ *Boerhaar III*

Voor het project Boerhaar moeten nog twee kavels worden verkocht. Eén van de kavels is inmiddels in optie genomen. Het uitgangspunt is dat de grond in 2017 en 2018 wordt verkocht. Het gebied is inmiddels woonrijp gemaakt.

➤ *Zonnekamp Oost*

Zonnekamp Oost betreft de realisatie van een nieuwe woonwijk. De grondexploitatie heeft alleen betrekking op fase 1.

➤ *Zonnekamp West*

In Zonnekamp West ligt nog één bouwrijpe kavel. In de grondexploitatie is ervan uitgegaan dat deze in 2017 worden verkocht. De nog te maken kosten bestaan uit het woonrijp maken.

➤ *De Enk*

De herstructurering van De Enk bevindt zich in de afrondende fase. Momenteel vinden de bouwwerkzaamheden plaats voor het te verplaatsen bedrijf. Daarnaast zijn er nog twee kavels uitgeefbaar. De intentie is om in 2017 hierover besluitvorming te laten vinden dan wel de procedures in gang te zetten om te komen tot afronding van dit project.

4. FINANCIEEL (MEER)JAREN-PERSPECTIEF

4.1 Inleiding

Op basis van de door uw raad vastgestelde Financiële verordening legt uw raad in de kadernota de kaders vast voor het komende begrotingsjaar en de drie volgende jaren. De nota vormt daarmee een jaarlijkse herijking van het beleid over een planperiode van vier jaar.

In dit onderdeel van de nota wordt ingegaan op de financiële positie. Het beeld is gebaseerd op het bestaande financieel beleid dat u in de begroting 2017 hebt vastgesteld. We tonen thans de meest actuele positie.

4.2 Financieel perspectief beleid- en financiële begroting 2018

4.2.1 Uitgangspositie 2017

Het meerjarenperspectief 2017-2020 liet in het raadsvoorstel, behorende bij de begroting 2017 positieve eindsaldi zien voor de jaren 2017-2020. Met de toevoeging van de jaarschijf 2021 is dit beeld als volgt.

Onderdeel	2018	2019	2020	2021
Begroting 2017-2020	59.420	16.808	135.251	135.251

4.2.2 Autonome ontwikkelingen

Na de behandeling en vaststelling van de Beleidsbegroting 2017 is er sprake van verschillende autonome ontwikkelingen. Deze vloeien voort uit externe (algemene) autonome ontwikkelingen of ontwikkelingen in bestaand beleid, waarmee in de begroting 2018 en volgende jaren rekening moet worden gehouden. Deze ontwikkelingen zijn toegelicht in hoofdstuk 2 respectievelijk 4 van deze kadernota. Per saldo vallen deze, zoals hierboven al gemeld, positief uit. Er is rekening gehouden met de uitkomsten van de Meicirculaire 2017.

Het totaalbeeld van het financiële meerjarenperspectief ziet er, rekening houdend met een aantal dekkingsoplossingen, samengevat als volgt uit:

Onderdeel	2018	2019	2020	2021
Begroting 2017-2020	59.420	16.808	135.251	135.251
Subtotaal algemene autonome ontwikkelingen	-139.000	-149.000	-153.000	-128.000
Subtotaal ontwikkelingen Algemene Uitkering Meicirc. 2017	548.000	603.000	626.000	594.000
Subtotaal bestaand beleid	-331.100	-389.300	-353.300	-331.540
Totaal concept begroting 2018-2021	137.320	81.508	254.951	269.711

Dit betekent dat de (meerjaren)begroting 2018-2021 op basis van de externe (algemene) autonome ontwikkelingen en ontwikkelingen in bestaand beleid in alle jaarschijven in evenwicht is. Daarmee blijft onze meerjarenbegroting vallen onder het repressief toezicht van de provincie.

Hieronder volgt een toelichting op de diverse posten. Voor een deel zijn de posten al toegelicht in hoofdstuk 2 bij het desbetreffende programma-onderdeel of bij bedrijfsvoering.

Algemene autonome ontwikkelingen

Algemene autonome ontwikkelingen					
Loonmaatregelen	div	-160.000	-160.000	-160.000	-160.000
Prijscompensatie/indexering incl DOWR/Verbonden partijen	div	-70.000	-70.000	-70.000	-70.000
Kapitaallasten, incl vrijval sportvelden	div	30.000	45.000	45.000	70.000
Financieringsnadeel voormalig NIEGG	3	-13.000	-13.000	-13.000	-13.000
Rente/Financiering	a	104.000	82.000	78.000	78.000
Fonds gezamenlijke uitvoering VNG	9	-20.000	-23.000	-23.000	-23.000
Accountantskosten	9	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Subtotaal algemene autonome ontwikkelingen		-139.000	-149.000	-153.000	-128.000

Loonmaatregelen

In de begroting 2018-2021 moet rekening worden gehouden met de ontwikkelingen in de CAO Gemeenten en sociale lasten. De CAO Gemeenten loopt door tot en met april 2017. Er ligt echter nog geen concreet onderhandelingsresultaat. De verwachting bestaat dat vanaf mei 2017 landelijk een salarisverhoging wordt afgesproken tussen de 1% en de 1,5%. Voorlopig is rekening gehouden met 1,5%. Voor sociale lasten is een stijging van 1% voorzien. Het gaat totaal om een structureel bedrag van € 160.000.

Prijscompensatie/indexering

Voor prijscompensatie wordt in principe 0% gehanteerd, tenzij contractueel anders is overeengekomen. Op basis van alle contractuele afspraken dient rekening gehouden te worden met een prijscompensatie van € 70.000 structureel.

Kapitaallasten

Op basis van de stand van zaken ultimo 2016 en de reeds genomen besluiten zijn de kapitaallasten herrekend. Ten opzichte van de begroting 2017-2020 is een voordeel ontstaan door o.a. vrijval kapitaallasten sportvelden. De geplande renovatie sportvelden heeft in 2017 als gevolg dat de huidige boekwaarde wordt afgeschreven, waardoor vanaf 2018 kapitaallasten vrijvallen. In 2021 is daarnaast een vrijval van kapitaallasten (rente) door afschrijving voorgaand jaar. In januari 2017 is de onderhoudstoestand van de sportvelden in onze gemeente geïnventariseerd. Op basis daarvan is een nieuw beheerplan opgesteld. Een meerjareninvesteringsplan en meerjarenonderhoudsplan maken hiervan onderdeel uit. De (financiële) consequenties daarvan zijn eerder in uw raad van 27 maart jl. gepresenteerd. De investeringen die vanaf 2018 hiervoor nodig zijn, zijn in deze Kadernota als autonome ontwikkeling meegenomen.

Financieringsnadeel voormalig NIEGG

In het Besluit begroting en verantwoording (Bbv) is een aantal wijzigingen doorgevoerd, waar onder een wijziging ten aanzien van de grondexploitaties. Het begrip Niet in Exploitatie Genomen Gronden (NIEGG) is met ingang van 2016 afgeschaft. De Meente Noord (NIEGG) is daarom in 2016 herlabeld en op de balans verantwoord als materiële vaste activa (MVA). De toegerekende (omslag)rente komt nu ten laste van de algemene middelen. De extra rentelasten zijn geraamd op € 13.000.

Rente/Financiering

Voor de rente van tijdelijk op te nemen financieringsmiddelen met een korte looptijd het zgn. 'kortgeld' wordt voor 2018 1,50 % aangehouden (dit was in de begroting 2017-2020 voor het jaar 2018 2,75%). De rente voor "kortgeld" is op dit moment historisch laag. Er zijn geen aanwijzingen dat daar op korte termijn verandering in komt. Voor het begrotingsjaar 2019 en de volgende jaren wordt daarom voorgesteld 2,00% aan te houden. Deze uitgangspunten zijn in de richtlijnen begroting 2018 opgenomen.

Ontwikkelingen Algemene Uitkering

Ontwikkelingen Algemene uitkering (MC2017)					
SC2016 jaarschijf 2021 tov 2020	a				-62.000
Accres en andere ontwikkelingen	a	433.000	456.000	427.000	449.000
Aanpassing omvang maatstaven	a	74.000	117.000	186.000	202.000
Ontwikkeling WOZ-waarde, incl aanpassing rekentarief	a	21.000	7.000	-10.000	-18.000
Vervallen uitname landelijke activiteiten via VNG	a	20.000	23.000	23.000	23.000
Subtotaal ontwikkelingen Algemene Uitkering Meicirc. 2017		548.000	603.000	626.000	594.000

Ontwikkeling algemene uitkering Gemeentefonds

In deze kadernota wordt op basis van de Meicirculaire 2017 rekening gehouden met ontwikkelingen in het Gemeentefonds (ten opzichte van de september/decembercirculaire 2016). De landelijke ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de rijksuitgaven. Volgens het systeem van 'samen de trap op en samen de trap af' hebben wijzigingen in de rijksuitgaven direct invloed op de omvang van het gemeentefonds. De jaarlijkse toename of afname van het gemeentefonds, voortvloeiend uit de trap op trap af-methode, wordt het accres genoemd. Ondanks de winstwaarschuwing bij de forse stijging van het accres in de septembercirculaire 2016 en een beleidsarme meicirculaire 2017 (er is nog geen nieuw kabinet, zodat ruimte vragende plannen zijn uitgesteld) is er toch een stijging van het accres. De rijksuitgaven zijn gestegen, onder andere als gevolg van loon- en prijsstijgingen. Aangezien de ramingen voor de jaarschijven 2018-2020 in de meerjarenbegroting 2017-2020 in constante prijzen zijn opgesteld, ontstaat daarnaast door verlegging in de meerjarenbegroting 2018-2021 van het basisjaar van 2017 naar 2018 een structureel voordeel door indexering. In de meicirculaire zijn de gehanteerde maatstaven voor de berekening geactualiseerd. Door een voorzichtige raming bij de septembercirculaire 2016 voor inwoners en wooneenheden valt dit nu voordelig uit. In de meicirculaire 2017 zijn ook (positieve) mutaties opgenomen die budgettair neutraal worden verwerkt. Door verwerking van mutaties als gevolg van loon- en prijsstijging zijn de integratie-uitkeringen voor Wmo en Sociaal Domein gestegen. Deze worden budgettair neutraal in de diverse programma's in de begroting verwerkt. Voor armoedebestrijding onder kinderen en ouderen is door het rijk extra geld beschikbaar gesteld. Dit is in de meicirculaire 2017 verwerkt. De inzet van deze middelen wordt ook budgettair neutraal verwerkt en bij de evaluatie van het minimebeleid in het najaar van 2017 meegenomen.

Ontwikkelingen bestaand beleid

Ontwikkelingen bestaand beleid					
Onderhoud openbare ruimte (IBOR), investeringen	1				-19.640
Structureel ophogen budget gladheidsbestrijding	1	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000
Ontwikkeling Olasfaterrein	3	20.000			
Aanpassing dividenduitkering Vitens	3/a	-12.000	-41.000	-22.000	-22.000
Bijdrage omgevingsdienst IJsselland	4	-122.300	-115.500	-98.500	-82.100
VTH-applicatie	4	-36.600	-36.600	-36.600	-36.600
Onroerende zaakbelasting	a	41.000	41.000	41.000	66.000
Bedrijfsvoering, totaal aanpassingen	bv	-196.200	-212.200	-212.200	-212.200
Subtotaal bestaand beleid		-331.100	-389.300	-353.300	-331.540

Aanpassing dividenduitkering

Eind 2016 is in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders Vitens het nieuwe financieel beleid vastgesteld. Diverse ontwikkelingen (financiële kaders voor tariefbeheersing en solvabiliteit

(Drinkwaterwet 2011), transparantie van tarieven en een verplichte benchmark), in combinatie met het nagenoeg realiseren van de continuïteitsdoelstelling (solvabiliteit), zijn voor Vitens reden geweest om wijzigingen door te voeren. Gevolg is dat de resultaten voor de komende jaren lager zullen zijn en daardoor het dividend per aandeel. Vooralsnog gaan wij uit van een verlaging van de dividenduitkering van € 12.000 structureel.

Heffing onroerendzaakbelasting

In de begrotingsrichtlijnen wordt voorgesteld bij de raming 2018 voor de ozb-tarieven uit te gaan van een opbrengststijging van 1%, gebaseerd op de gegevens van het Centraal Planbureau (CPB) vanwege de optredende inflatie. In de begrotingsrichtlijnen (hoofdstuk 6.3) is aangegeven, waarop het percentage is gebaseerd. In 2021 is daarnaast rekening gehouden met extra opbrengsten als gevolg van de toename van het aantal woningen. Wij stellen voor deze verhoging nog niet als kader te verwerken in de meerjarenbegroting.

4.2.3 Totaaloverzicht autonome ontwikkelingen meerjarenraming 2018-2021

Het totaalbeeld ziet er samengevat als onderstaand uit.

Onderdeel	2018	2019	2020	2021
Totaal concept begroting 2018-2021	137.320	81.508	254.951	269.711

Dit betekent dat de (meerjaren)begroting 2018-2021 op basis van de externe (algemene) autonome ontwikkelingen en ontwikkelingen in bestaand beleid in alle jaarschijven in evenwicht is. Daarmee blijft onze meerjarenbegroting vallen onder het repressief toezicht van de provincie.

4.2.4 Nieuwe beleidsambities

Na de vaststelling van de meerjarenbegroting 2017-2020 hebben zich voor de komende jaren nieuwe beleidsambities aangediend. Deze zijn toegelicht in hoofdstuk 2 bij de diverse programma's. Binnen deze categorie hebben wij - net als vorig jaar - een onderscheid in prioritering gemaakt tussen nieuw beleid, waarvan wij de uitvoering noodzakelijk vinden en overig nieuw beleid, waarover keuzes gemaakt kunnen worden afhankelijk van de beschikbaarheid van voldoende middelen.

De lasten van alle nieuwe ambities, onderverdeeld in de categorieën: noodzakelijk en gewenst, bedragen (per categorie per saldo):

Noodzakelijk nieuw beleid					
Vorbereiding invoering Omgevingswet	1	-90.000			
Vervanging armaturen openbare verlichting	1		-13.000	-26.000	-38.000
Bijdrage DOWR I, I-visie	div	pm	pm	pm	pm
Bijdrage DOWR I, informatieveiligheid	div	-18.000	-27.000	-36.000	-45.000
Audit informatieveiligheid	div	-11.500			
Dekking noodzakelijk nieuw beleid					
Reserve nader te bestemmen middelen	1	90.000			
Totaal noodzakelijk nieuw beleid					
		-29.500	-40.000	-62.000	-83.000

Gewenst nieuw beleid					
Budget verkeersveiligheidsprojecten	1	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000
Aanjaagbudget toeristische bewegwijzering	3	-5.000			
Uitvoering Detailhandelsvisie 2017-2021	3	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500
Hanteren keurmerk Cittaslow	3	-16.650	-16.650	-16.650	-16.650
Formatie economische zaken (EZ)	3	-37.500	-18.750	0	0
Koersdocument en Jaarprogramma Duurzaamheid	4	-165.500	-75.500		
Taalpunt Olst-Wijhe	6	-16.900	-16.900	-16.900	-16.900
Versterking positie ambulante jongerenwerker	5	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
Dekking gewenst nieuw beleid					
Investeringsreserve/grexen/dekking formatie EZ	3	37.500	18.750		
Budget Sociaal Domein, dekking Taalpunt	6	16.900	16.900	16.900	16.900
Budget Sociaal Domein, dekking versterking positie ambulant jongerenwerker	5	40.000	40.000	40.000	40.000
Reserve nader te bestemmen middelen, dekking aanjaagbudget bewegwijzering	6	5.000			
Reserve nader te bestemmen middelen, dekking Koersdocument en jaar programma duurzaamheid	5	165.500	75.500		
Totaal gewenst nieuw beleid, incl. dekking		-44.150	-44.150	-44.150	-44.150

4.2.5 Ontwikkeling financieel (meer)jarenperspectief

Naast de geschetste autonome ontwikkelingen leggen ook de wensen voor nieuw beleid dus een beslag op de gemeentelijke middelen.

Rekening houdend met bovenstaande autonome ontwikkelingen en wensen voor noodzakelijk beleid, ziet het meerjarenperspectief Begroting 2018-2021 er samengevat als volgt uit.

Onderdeel	2018	2019	2020	2021
Totaal concept begroting 2018-2021	137.320	81.508	254.951	269.711
Totaal noodzakelijk nieuw beleid	-29.500	-40.000	-62.000	-83.000
Begroting 2018-2021 incl noodzakelijk nieuw beleid	107.820	41.508	192.951	186.711

Dit betekent dat de (meerjaren)begroting 2018-2021 op basis van de externe (algemene) autonome ontwikkelingen, ontwikkelingen algemene uitkeringen, ontwikkelingen in bestaand beleid en het noodzakelijke nieuwe beleid, in evenwicht is. Wij stellen voor deze categorieën als kader mee te nemen in de (meerjaren)begroting 2018-2021.

Als het gewenste nieuwe beleid aan dit perspectief wordt toegevoegd, ontstaat het volgende beeld.

Onderdeel	2018	2019	2020	2021
Begroting 2018-2021 incl noodzakelijk nieuw beleid	107.820	41.508	192.951	186.711
Totaal gewenst nieuw beleid, incl. dekking	-44.150	-44.150	-44.150	-44.150
Begroting 2018-2021 incl gewenst nieuw beleid	63.670	-2.642	148.801	142.561

4.2.6 Oplossingen nieuw beleid

Voor wat betreft het gewenste nieuwe beleid stellen wij voor de incidentele wensen door een incidentele dekking uit de reserves mogelijk te maken (te weten: aanjaagbudget toeristische bewegwijzering, formatie economische zaken en budget voor duurzaamheid) en de budgetten voor Taalpunt Olst-Wijhe en het versterken van de positie van de ambulante jongerenwerker te dekken uit het budget decentralisaties sociaal domein. Voor wat betreft het Taalpunt ligt dit in de lijn van

ons raadsvoorstel, dat is behandeld in uw vergadering van 10 april jl. Wij stellen voor deze als kader te verwerken in de ontwerpbegroting 2018-2021.

Voor wat betreft de overige ambities met een structureel karakter (te weten: budget verkeersveiligheidsprojecten, uitvoering detailhandelsvisie en keurmerk Cittaslow (afhankelijk van de besluitvorming in uw raad) stellen wij voor deze ook als kader te verwerken in de ontwerpbegroting 2018-2021.

Wij merken nog het volgende op. In deze kadernota is voor een aantal ambities een p.m. post aangegeven, omdat de hoogte van het benodigde budget nog niet helder is. Gedacht kan worden aan budget voor de I-visie en de structurele bijdrage aan DOWR I, die vorig jaar incidenteel is geraamd. Verder is ten aanzien van de hoogte van de algemene uitkering enige voorzichtigheid geboden. Wat de effecten van de Septembercirculaire 2017 zullen zijn is niet in te schatten. Ook vinden wij het van belang dat de nieuwe raad na de gemeenteraadsverkiezingen budgettaire ruimte krijgt om nieuwe wensen af te wegen. Daarom stellen wij voor budgettaire ruimte in de meerjarenbegroting aan te houden. Deze kadernota geeft deze budgettaire ruimte voor de jaarschijven 2018, 2020 en 2021. Voor de jaarschijf 2019 is sprake van een klein tekort. Met dit perspectief blijft onze meerjarenbegroting vallen onder het repressief toezicht van de provincie. In de ontwikkelingen bestaand beleid is rekening gehouden met de jaarlijkse trendmatige verhoging van de onroerendzaakbelasting (€ 41.000 structureel). Deze verhoging maakt deel uit van het geschetste perspectief van de meerjarenbegroting. Wij stellen voor deze verhoging bij de vaststelling van de begroting 2018 achterwege te laten als de budgettaire ruimte in de meerjarenbegroting dit toelaat.

4.2.7 Bedrijfsvoering

De onderbouwing van het financieel overzicht voor bedrijfsvoering is als volgt:

Onderwerp	2018	2019	2020	2021
Totaal Omgevingsdienst	-75.000	-75.000	-75.000	-75.000
Totaal Niet realiseren taakstelling team FIV	-45.000	-45.000	-45.000	-45.000
Totaal Investeren kwaliteit bedrijfsvoering	-182.200	-149.200	-92.200	-92.200
Totaal incidentele dekking kwaliteit bedrijfsvoering	106.000	57.000	0	0
Totaal Bedrijfsvoering	-196.200	-212.200	-212.200	-212.200

Deze totale lasten bedrijfsvoering zijn toegelicht in hoofdstuk 2 onder Bedrijfsvoering.

De incidentele dekking van de kwaliteit van de bedrijfsvoering is als volgt.

Bedrijfsvoering: dekking incidentele lasten				
Reserve nader te bestemmen middelen: dekking vertraging digitaal archief	86.000	57.000	0	0
Reserve nader te bestemmen middelen: dekking aanschaf financieel informatie systeem Lias	20.000	0	0	0
Totaal incidentele dekking kwaliteit bedrijfsvoering	106.000	57.000	0	0

4.2.8 Saldo en dekking via reserve Nader te bestemmen middelen

Wij hebben in deze kadernota een aantal voorstellen gedaan om incidentele budgetten uit de reserve Nader te bestemmen middelen te dekken. Hieronder volgt een overzicht van wat dit voor de stand van de reserve betekent.

Saldo en dekking via reserve nader te bestemmen middelen:				
Saldo 1 januari	1.512.403	1.108.103	940.703	908.703
Begroting 2017-2021	-37.800	-34.900	-32.000	-10.000
Bestaand beleid/ vertraging digitaal archief	-86.000	-57.000	0	0
Bestaand beleid/aankoop financieel informatiesysteem Lias	-20.000	0	0	0
Noodzakelijk nieuw beleid, invoering omgevingswet	-90.000	0	0	0
Noodzakelijk nieuw beleid, audit veiligheid	0	0	0	0
Gewenst nieuw beleid, dekking aanjaagbudget recreatieve bewegwijzering	-5.000			
Gewenst nieuw beleid, dekking Koersdocument en jaarprogramma duurzaamheid	-165.500	-75.500		
Begrotingsresultaat incl gewenst nieuw beleid	63.670	-2.642	148.801	142.561
Saldo 31 december	1.108.103	940.703	908.703	898.703
Weerstandsvermogen				
Risico's	639.060	639.061	639.062	639.063
Ratio weerstandsvermogen	1,73	1,47	1,42	1,41

5. BEGROTINGSRICHTLIJNEN

5.1 Toetsingsaspecten Gedeputeerde Staten begroting 2018-2021

Criteria repressief toezicht in 2018

Het college van Gedeputeerde Staten heeft in haar rol van toezichthouder op de gemeentefinanciën criteria vastgesteld voor repressief toezicht op de begroting 2018. Deze brief is aan uw raad voorgelegd in de vergadering van 10 april 2017.

Hieronder zijn de uitgangspunten geformuleerd om voor het begrotingsjaar 2018 voor het repressieve toezicht in aanmerking te komen.

De Begroting 2018 moet structureel en reëel in evenwicht zijn. Als dat niet het geval is, dient de meerjarenraming aannemelijk te maken dat dit evenwicht uiterlijk in 2021 tot stand zal komen. De Begroting en Jaarrekening dienen binnen de wettelijke termijnen toegezonden te zijn aan de provincie. De vastgestelde Jaarrekening en de Begroting dienen tijdig, respectievelijk vóór 15 juli en 15 november 2017, aan Gedeputeerde Staten te zijn gezonden.

Het begrip structureel evenwicht houdt in dat in de begroting jaarlijks de structurele lasten gedekt worden door structurele baten. Het begrip reëel evenwicht houdt in dat de begroting volledig, realistisch en haalbaar is.

(Geen) opschuivend sluitend meerjarenperspectief

Bij de beoordeling van het evenwicht, beoordeelt de provincie of er sprake is van een opschuivend perspectief. Daarmee wordt bedoeld dat het niet is toegestaan om ieder jaar opnieuw een (meerjaren)begroting aan te bieden, waarbij uitsluitend de laatste jaarschijf in evenwicht is. Is er in de (meerjaren)begroting alleen evenwicht in de laatste jaarschijf (2021) van de meerjarenraming 2019-2021, dan beoordeelt de provincie of er sprake is van opschuivend sluitend meerjarenperspectief. Dit is het geval als ook bij de begroting 2017 alleen de laatste jaarschijf (2020) in evenwicht was. Als dat zo is, dan moeten bij de begroting 2018 minimaal de laatste 2 jaarschijven in evenwicht zijn (2020 en 2021).

5.2 Nieuwe programmaindeling door herziening Besluit begroting en verantwoording (BBV)

Op advies van de adviescommissie vernieuwing BBV (commissie Depla) is het Besluit begroting en verantwoording (BBV) per 2017 herzien. Het doel is een versterking van de horizontale sturing door de raad. Uitgangspunt is een uniforme indeling in 51 taakvelden. Daarmee komt de huidige indeling in beleidsproducten te vervallen. In de begroting respectievelijk de jaarrekening wordt een totaaloverzicht gepresenteerd met geraamde dan wel gerealiseerde baten en lasten per taakveld en het verdelingsprincipe op basis waarvan de taakvelden over de programma's zijn verdeeld. Omdat de taakvelden opnieuw verdeeld gaan worden over de huidige programma's in de begroting zullen de geraamde lasten en baten niet goed vergelijkbaar zijn met voorgaande jaren. In de begroting 2018 zullen wij de consequenties concreet toelichten.

5.3 Begrotingsrichtlijnen 2018-2021

Algemeen

De Beleids- en financiële begroting 2018-2021 wordt gebaseerd op de beleids- en financiële begroting 2017-2020 vastgesteld door de raad d.d. 7 november 2016, inclusief de begrotingswijzigingen tot en met de 1^e bestuursrapportage 2017.

Loonkostenmutatie gemeentepersoneel

De loonkosten van het gemeentepersoneel worden gebaseerd op de vastgestelde formatie (peildatum april 2017). De loonkosten voor 2018 zijn berekend op basis van de afspraken in de CAO Gemeenten over 2016 en die doorlopen tot 1 mei 2017. Hierbij is uitgegaan van de meest recente pensioenpremies en werkgeversbijdragen (peildatum april 2017), de feitelijke salarissen

van de vastgestelde salarisschalen in 2018 én rekening houdend met de genomen besluiten met rechtspositionele consequenties. Voor het jaar 2018 wordt rekening gehouden met een stijging met 1% van de sociale lasten en dan met name de pensioenen (de werkgeverslasten).

De CAO Gemeenten loopt door tot en met april 2017. De verwachting bestaat dat vanaf mei 2017 landelijk een salarisverhoging wordt afgesproken tussen de 1% en de 1,5%. Er ligt echter nog geen concreet onderhandelingsresultaat.

Voor de begroting 2018 wordt voorgesteld te anticiperen op de aankomende cao. De verwachte loonstijging (1,5%) nemen we op als stelpost in de begroting en kan om bijstelling vragen, zodra de nieuwe CAO gemeenten bekend is dan wel dat de looncompensatie die we via de algemene uitkering ontvangen (mei/juni circulaire 2017) een afwijkend beeld laat zien ten opzichte van deze stelpost. We stellen derhalve voor rekening te houden met in totaal 2,5% voor de loonkostenontwikkeling.

Prijsmutatie (algemeen)

Voor 2018 wordt de prijsontwikkeling en daarmee de indexering ingeschat op 1%. Deze indexering is gebaseerd op het Indexcijfer voor Materiële Overheidsconsumptie (IMOC), zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan (CEP 2017) van het Centraal Planbureau dat in maart 2017 is gepubliceerd. Gelet op de financiële positie van onze gemeente wordt voorgesteld rekening te houden met een prijsmutatie van 0% voor 2018, met uitzondering van de contractueel afgesproken prijsmutaties. De 0% prijsmutatie is ook van toepassing op subsidies, die gemeente verstrekt aan instellingen, verenigingen etc.

De meerjarenraming wordt opgesteld op basis van constante prijzen. Dit betekent dat de meerjarenraming wordt gebaseerd op het prijsniveau van het begrotingsjaar en er in latere jaren geen verdere indexering wordt toegepast.

Loonkosten- en prijsmutatie professionele welzijnsinstellingen

Voor compensatie van de loonkostenmutatie van primaire voorzieningen gelden ten opzichte van 2017 de landelijke richtlijnen voor de CAO Welzijn en CAO bibliotheek (publicatie VNG). De 0 % prijsmutatie geldt ook voor verstrekte subsidies aan instellingen voor primaire voorzieningen.

Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen/samenwerkingsverbanden

Er wordt uitgegaan van de door de gemeenschappelijk regelingen/samenwerkingsverbanden laatst vastgestelde (meerjaren)begroting (2017 of 2018) en de wijzigingen daarop op basis van de door de samenwerkingsverbanden vastgestelde begrotingswijzigingen, tenzij er andere afspraken zijn gemaakt.

Eventuele financiële consequenties van besluitvorming door de regio (waaronder DOWR-bedrijfsvoering) die buiten het genoemde kader vallen worden afzonderlijk gemeld bij de behandeling van de Beleids- en financiële begroting 2018.

Algemene heffingen

A. Gemeentelijke belastingen (algemene middelen)

1. Onroerendezaakbelastingen

Eigenarenbelasting woningen en eigenaren- en gebruikersbelasting niet-woningen

Alle onroerende zaken worden jaarlijks gewaardeerd. Dit heeft dus ook gevolgen voor de ozb-tariefberekeningen. In principe wordt voorgesteld voor de ramingen 2018 voor de ozb-tarieven uit te gaan van een opbrengststijging van 1%, gebaseerd op gegevens van het Centraal Planbureau (CPB) vanwege de optredende inflatie. Bij de besluitvorming over de begroting 2018 komen wij met een definitief voorstel.

2. Toeristenbelasting

Voor de toeristenbelasting is het besluit betreffende vaststelling belastingverordeningen 2017 en het tarief toeristenbelasting 2018 van 7 november 2016 het uitgangspunt. Overeenkomstig dit besluit is het tarief voor 2018 € 0,50 per overnachting.

B. Heffingen en rechten

1. Rioolheffing

Het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (VGRP) Olst-Wijhe is in 2015 geactualiseerd. Kaderstelling voor de berekening van de tarieven maakt hier onderdeel van uit. Het uitgangspunt is dat de heffing 100% kostendekkend is voor de totale kosten rioleringszorg.

2. Afvalstoffenheffing

De tarieven worden gebaseerd op de meest actuele ramingen voor het verzamelen en verwerken van afval. Het uitgangspunt is dat de tarieven 100% kostendekkend zijn. Voorgesteld wordt om de tarieven - zoals gebruikelijk - vast te stellen bij de behandeling van de Beleids- en financiële begroting.

3. Overige leges, rechten en tarieven

In afgelopen jaren is gestart met het onderzoek kostenonderbouwing en kostendekkendheid tarieven. Voor verschillende tarieven is de kostenonderbouwing helder gemaakt en de kostendekkendheid op nieuw beoordeeld. In 2017 vindt hierop een vervolg plaats. Voor de leges/tarieven gerelateerd aan de omgevingsvergunningen en de algemeen plaatselijke verordening/bijzondere wetten vormen de raadsbesluiten van 17 november resp. 15 december 2014 het kader.

Voor overige leges, rechten en tarieven voor gemeenschapsvoorzieningen hanteren we voor 2018 een stijgingspercentage van 1%, gebaseerd op gegevens van het Centraal Planbureau (CPB) vanwege de optredende inflatie. Uitzondering hierop zijn de leges waarvan de tarieven wettelijk worden bepaald (zoals tarieven paspoorten en rijbewijzen).

Rentepercentages

Als gevolg van de vernieuwingen BBV en de invoering van de Vennootschapsbelasting (VPB) is de wijze van rentetoerekening aan taakvelden (voorheen producten) vanaf de begroting 2016/2017 gewijzigd. Op basis van de begrotingscijfers 2017 is een voorlopige berekening uitgevoerd wat de mogelijke gevolgen van de rente-toerekening kunnen zijn. Deze berekeningen worden bij het voorbereiden van de begroting 2018 geactualiseerd aan de hand van recente begrotingscijfers over 2018. Uit de voorlopige berekening 2017 is de verwachting naar voren gekomen dat in de begroting 2018 een vast omslagpercentage van 2% kan worden gehanteerd. Ook voor de berekening van kapitaallasten van toekomstige investeringen wordt het percentage van 2% gehanteerd. Voor de rente van tijdelijk op te nemen financieringsmiddelen met een korte looptijd het zgn. 'kortgeld' wordt voor 2018 1,50 % aangehouden (dit was in de begroting 2017-2020 voor het jaar 2018 2,75%). De rente voor "kortgeld" is op dit moment historisch laag. Er zijn geen aanwijzingen dat daar op korte termijn verandering in komt. Voor het begrotingsjaar 2019 en de volgende jaren wordt daarom voorgesteld 2,00% aan te houden.

Voor de berekening van de zgn. bespaarde rente geldt een percentage van 1,5 % en voor rentebijdragen aan de reserves wordt voorshands eveneens een percentage van 1,5% aangehouden.

Verloop inwoners en woningen

Voor berekeningen van het meerjarig financieel perspectief worden onderstaande ramingen aan gehouden. Deze aantallen zijn onder andere van belang voor de berekening van de algemene uitkering en de OZB-ontvangsten.

Tabel verloop inwoners en woningen

Stand per:	Inwoners *)	Woningen **)
1 januari 2017	17.957	7.529
1 januari 2018	18.007	7.579
1 januari 2019	18.057	7.629
1 januari 2020	18.107	7.679
1 januari 2021	18.157	7.729
1 januari 2022	18.207	7.779

*) De stand per 1 januari 2017 is het definitief door het CBS vastgestelde bevolkingscijfer. Voor de jaren 2017-2021 is rekening gehouden met een voorzichtige inschatting van de bevolkingsontwikkeling (jaarlijks verhoging: 50 inwoners).

**) De stand per 1 januari 2017 (aantal verblijfsobjecten met een woonfunctie) is gebaseerd op de gegevens verzameling via de Landelijke voorziening Basisregistraties Adressen en Gebouwen (LV BAG). De toename van het aantal woningen (verblijfsobjecten) vanaf 2017 is gebaseerd op de Primos prognose (200 woningen in 4 jaar).